
Guardado, David (2023). *Nunca vencida. Una historia de la idea d'Asturies*. Xixón: La Fabriquina.

La novedá y l'éxitu editorial qu'esta primavera nos apurrió David Guardado, coincidiendo cuasimiente cola so entrada como miembru de númberu na Academia de la Llingua Asturiana, ye una obra que, operando d'un mou intensivu sobre una base historiográfica, nun se centra na ellaboración histórica, sinón nel análisis de discursu sobre Asturies como idea sociopolítica. Nel procesu d'asimilación d'esti ensayu manifiéstase la sensación clara de que l'autor yá venía d'algamar, probablemente tres d'una xera allongada nel tiempu, bonos productos nel rebuscu y na llectura de documentos. Fontes de datos onde, en rellación con momentos bien estremaos de la historia d'Asturies, Guardado alcontró amueses significatives de les narratives que, sobre'l fechu intersuxetivu que constitúi «ser asturiano», xeneraron les élites sociopolítiques de cada dómina, que ye de quien se pueden recoyer y se recueyen testimonios al traviés de la información histórico-documental. Unos datos, direutos o de primer xeneración, dende los que l'ensayista produz otros, comparativos y analíticos, que tienen, a lo menos, tantu interés como los primeros. Ello ye: un rellatu de rellatos.

Ye fácil —teniendo en cuenta la bayura de duviellos testuales que, de xuru, taben esperando formar, por fin, un texíu— imaxinar a Guardado delante d'una entrua que bien pudo ser la que lu emburriare al trabayu de xuntura: ¿por qué pensamos Asturies, y sobre Asturies, como lo facemos güei? D'esta miente ye que, a tolo llargo del estudiu, l'autor asitia na exa de la formación-tresformación de la idea d'Asturies, de mou qu'acaba percorriendo un camín que va de la Edá Media a l'actualidá, nun viaxe de cuasi seiscientos páxines.

Na primer parte, el llibru dedícase a esplicar la construcción medieval y moderna del discursu al rodiu de la fundación y el desendolcu del Reinu d'Asturies. Una narrativa con un potencial singularizante que, con toles sos debilidaes y complexidaes, yá siempres diba formar parte de tou y cualquier discursu identitariu sobre Asturies, seya cuala seya la so fundamentación, obediencia o temporalidá.

De magar emprima'l XIX, la esposición de Guardado gana en fondura y en concreción, como ye lóxico gracies a una mayor disponibilidá documental, que fai inda meyores los exercicios de comparanza y crítica que nos ufierta esta obra de contínu. Un fechu históricu d'aniciu, el levantamientu de mayu del 1808, y otru de piesllu, la manifestación del 1881, van marcar un sieglu pal que l'autor propón dos exes de discutiniu: Asturies na construcción del estáu español unitariu y Asturies na

alternativa discursiva autonomista y federalista. Nesti periodu, l'enfotu recentralizador y españolista fai por remanar tola simboloxía unitarista, mesmo relixosa que política, que s'afita sobre'l mitu d'Asturies como bierzu d'España. Delantre d'esto y en sen contrariu, apruz un federalismu nel que tamién ye Asturies la que queda nel centru d'esi otru modelu posible, basáu na plurinacionalidá y na diversidá cultural. D'esti mesmu xeitu, anque yá hasta los años trenta del sieglu XX, *Nunca vencida* sigue analizando los discursos desaveraos de la centralización española en dos llinies principales: per un llau, el rexeneracionismu y, per otu, l'autonomismu entendíu como preséu pal reformismu o'l rupturismu col réxime.

Aportando al ochenu capítulu del llibru, Guardado ellabora una de les sos tesis más rellumantes: la de la tresmutación de la idea d'Asturies per aciu de l'amestadura ente esi simbolismu que bien podíamos denomar mítico-fundacional —por ser el que se recueye nos términos del cuadonguismu más masuñáu y de tolo que d'ello deriva— y les retóriques propies del republicanismu, l'obrerismu y la Revolución d'Ochobre del añu 1934, onde cristaliza y s'afita'l *leitmotiv* del país enxamás vencíu. Tres de la Guerra Civil, nel bandu perdedor caltiénse una representación d'Asturies como identidá resistente; mentanto, nes files franquistes activábase un mecanismu de reapropiación d'aquella Asturies mítico-fundacional.

A piques de rematar esta cronoloxía, Guardado introduznos yá na creación del estáu autonómicu, modelu qu'apuerta nun contestu de sensibilidaes mui contrastaes con respeto a la identidá asturiana. Per un llau, el discursu de la renuncia, «l'arguyu de nun molestar» al nuevu réxime emerxente, marcáu por una triba d'antiautonomismu de reminiscencia pidaliana y nacional-liberalista que refuga la singularidá y vuelve a asitiar el so centru simbólicu y cultural en Castiella. Per otu, l'asturianismu de nuevu cuñu y les sos múltiples cares. Quiciabes ye esti aspeutu, el surdimientu del movimientu asturianista contemporaneu alreduro de Conceyu Bable, el que meyor pudiere almitir una hipotética ampliación de conteníu de *Nunca vencida*, dada la concentración d'espresiones de creación, recreación y confrontamientu discursivu sobre la idea d'Asturies qu'ufrió aquel momentu y que, d'otra miente, ye tan bonu de rastrexar güei documentalmente. La llinia temporal de la obra peracaba na actualidá, onde Guardado da un papel protagonista al xiru autonomista de la Federación Socialista d'Adrián Barbón. Sicasí, el remate final del ensayu ponlu nun capítulu de conclusiones que, al nuesu paecer, tamién almitiría una revisión nel sen d'algamar la mesma fondura y grau d'escelencia qu'ufre'l nivel promediu del llibru.

En resumíes cuentas, podría dicise qu'esta obra llogra plantegar una xenealoxía diacrónica sobre les conformaciones hexemóniques y alternatives de la idea d'Asturies. Y failo revelando y rebelándose: asoleyando datos sistemáticamente

tapecíos y, al empar, franciendo l'asunción acrítica y naturalizada del desprestixu sobre lo que somos, el yá mentáu discursu de la renuncia. Teniendo delante esta crestomatía de les mecániques d'amenorgamientu y escurecimientu de lo propio, agora va ser dalgo más fácil seguir desendolcando una noción emancipada de la nuesa identidá. La principal virtú d'esti llibru ye que fai una doble contribución, metodolóxica y de conteníu, tocante a dos espacios cuasi tapecíos nos estudios asturianistes. Per una parte, al de los trabayos d'análisis de discursu, que, en perspeutiva asturiana, xunten tovía un númberu bien ruinu d'amueses. Y per otra, al ámbitu d'esploración y discusión sociopolítica sobre la propia conceición identitaria d'Asturies.

Nunca vencida ye una obra oportuna que, metanos de la dómina del eslogan y la posverdá, tien la valentía y l'arrogancia de repasar, descubrir ya interpretar les pieces coles que, ensin dulda, vamos seguir construyendo lo que nos dixerón que fuimos, lo que creyemos que somos y lo que naguamos por ser.

Xosé Antón González Riaño
Universidá d'Uviéu
Academia de la Llingua Asturiana

